

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:
hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utca
348 szám.

Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven.
Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. **Hirdetések díja:**
100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:
hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.

F u t ó t ű z.

II.

2. A kitartó buzgóság, az ujjongva előretörő áldozatkészség: lázálom volna már csupán? A hit, a szeretet heve, ereje, csak virágot fakaszthatna már egyházunk előfáján, de gyümölcsöt nem érlelhetne?

Gyümölcsöt szeretnénk és pedig minél többet érlelni, de mintha szenvedne valamitől a mi kedves fánk! Mintha szenvedne gyökere, hanyatlanának ágai, sőt hervadoznának egyes levelei?! Azt tartják némelyek, hogy e jelenségek oka, egyfelől a fára telepedett hernyók és furdancsok pusztítása, másfelől a fa kellő ápolásának hiánya.

Már az igaz, hogy például a nazarénismus, nagyon is hasonló munkát végez a más fáját hatalmába kerítő s azt pusztító hernyó munkájához! Első tekintetre legkényelmebb dolognak látszik másra bízni a mentés munkáját. Hiszen a pásztornak elég, ha egyebektől megvédi, ha arra vigyáz, hogy egyik szőlőbirtokos a másikénak gyümölcséből ne szüreteljen. A vinczellér sem tehet meg mindent. (!) Nézzen utána maga a gazda, vegye oltalma alá a megtámadott fát a háznép, hiszen mindenik élvezi a fa gyümölcsét, tehát vegyen részt a mentés munkájában is.

Ugyan ugy-e?!

Ime, itt jön a hatalom; ért, nem ért hozzá, egyenesen a fa felé tart, mintha ellensége volna. Na igaz, hogy pusztul a hernyó, ámbar sok közüle a földre hull s másik fa felé tart. De nemcsak a féreg hull alá, hanem a mint a gazda könyezve tapasztalja, egynémely gyümölcsöshöz gyöngye gallyacska is áldozatul esik, sőt megroppan egy-egy ág is, hogy napok mulva száradásnak induljon.

Csak a boszuvá fajult méltó harag kiálthat így: „ense recidendum, ne pars sincera trahatur.“ „Tanuljátok meg én tőlem, hogy én szelid és alázatos vagyok!“ Hát ha épen martyrokot akarunk támasztani, kiknek vállaira olesó dicsőség után szomjazó fanatikus hősök álljanak, akkor csak sánczoljuk el magunkat egészen a világi hatalom visszatiltó fegyvereivel s végeztessük ezzel egészen a men-

tés munkáját. Csakhogy attól félek, hogy a mentő a zsarnokság s mi az üldöző papuralom látszatát öltjük föl sokak szemében. Én nem félek ott, hol szelid, gondos örökdő pásztorok, kettőzött óvatossággal, fáradhatlan erélylyel s kitartással járnak el a nazarénusokkal szemben s kellő tapintattal kérik s csak védelemre alkalmazzák a hatósági fegyvereket.

Eszembe jut a geszti kertész, az a hófehér ruhába díszöltözött nagy kalapu német ember, ki egy ízben körülvetetett a gondjaira bizott szép parkban s mutogatta annak csudáit. Ez a gondos ember még beszélgetés közben is rá ért hivatali teendőinek a végezésére. Épen déltájban volt az idő s a mint beszédes kalauzom mondá, ekkor szoktak delelni, egy csomóba összegyűlve pihenni a jóllakott hernyók. Födözött is föl ilyeneket, mert gondos szemekkel minden fát átkutatott. Szája nekem beszélt, szíve fáiért dobogott s szemei azok ellenségeit fürkészték nyugtalanul. Ha aztán egyik-másik fánál megállott, kinyújtott keze mintha egy a légben olvasott diadalmas szóra mutatott volna: heuréka! Gyöngéden fogá meg az ellepett ágat, óvatosan nyult felé másik kezével, — nehogy valami kárt is tegyen, — s kitűnő ügyesség és szakértelemmel szabaddítá meg ellenségeitől fáját. Az efféle munkát, mint mondá, ő maga szokta végezni segédeivel; a kertőrök csak a betörők ellen valók.

Fiat applicatio!

A terjedő közöny hidegsége ellen, legjobb óvszer a mi szívünk melegsége, a meleg sugaraknak egy gypontba gyűjtése.

3. De hát hogyan? Hiszen mi pásztorok is közönyösek vagyunk egymás iránt, nem sokat törődünk egymásnak sem személyével, sem eljárásával, különösen extra officium; s a törvény keretén belől valóságos independetismus uralkodik közöttünk. Lelkészi értekezleteket, elszigetelt oázokként tart itt-ott 8—10 lelkes; országos érintkezésről, összetartásról hallgatunk erősen. Nem akarjuk tudni, hogy járnak el távollakó tisztársaink, helyi, közigazgatási, biráskodási, anyakönyvi, egyházi és iskolai

ügyekben. Mit tettek már eddig itt vagy ott a belmisszió nyakunkra égett ügyében? Hogy lehetne rendszeresíteni s egyöntetűvé tenni a lelkészi eljárást? Nem akarjuk ismerni egymást s egymás által távolabb lakó hitrokonainkat, az örízetünkre bizott nyáját legalább nagyjaiban, hogy tudhatnánk mire s kikre számíthatunk, avagy kikre támaszkodhatik az egyház előjöheto válságos pillanatokban? Nem akarunk simulni egymáshoz, jobban ismerni egymást, avagy támogatni, irányt adni a tehetségeknek, az egyéni, a hivatali munkásságnak. Nem akarunk alkalmat adni, hogy kiválóbb férfaink, — például mint lelkészkeri képviselők, — tanulmányaik mellett gyakorolhassák magukat a szabad rögtönzésekben, a mire helylyel-közzel pedig a lelkészi kar tekintélyének megóvása s az egyház jól fölfogott érdeke szempontjából is, nagy szükség volna. Mert — a mint tudjuk — más a kathedra és más a zöld asztal. Az erősnek nincs kellő tere sokszor s a gyöngének őt megértő s méltányló támasza közöttünk. Nincs szaktestület, mely egyengesse a misszionáriusokat képző intézetnek, a külmisszióknak az utját, hogy valamikor mi is megindulhassunk a parancs után: „elmenvén, tanítsatok minden népeket!“ Egy lelkész, egy egyházban, sok tekintetben magára hagyatva: egy ember a hajón, ki még hozzá felelős annak épségben előhaladásáért, még akkor is, a midőn jól szervezett sorhajó, fegyelmezett sereggel áll ellenében. Sorhadat, országos lelkészi egyesületet adjunk az egyháznak!

Én hiszem, hogy ha Jerikó kőfala körül egyetlen magára hagyatott lévita sipolt volna kürtöcskéjén, az erőd falai nem nyitak volna meg a zsidók előtt. Köztünk ez időszerint még a tehetség, a vállalkozási kedv is elnémulni kénytelen sok esetben arra a gondolatra: ki fog támogatni, ki áll mögöttem? Ezért nem lép életbe sok életre való terv, ezért czivódunk annyit még egyszerű hivatali teendőink végzési módja fölött is. Nincs közös terünk.

Hát a sajtó?!

4. Mindenekelőtt azt kérdem: képviseli-é az országos ev. ref. lelkészek egyetemét kellőleg az egyházi hírlapirodalom, az egyház többi tagjaival s pláne az ország többi lakosaival szemben? Kétlem! Egyházi lapjaink jók és szükségesek nekünk, legalább „tápláljuk“ általuk „magunkat hozzánk illő eledellel“, de természetöknél fogva adott helyzetök nem elég, hogy védjen, képviseljen s hordozzon a körüllevő világban. Megvillan előttem a katolikus legényegylet, a szent László és szent István társulat cím táblája. Utóbbi társulat még katolikus szellemű regényekről is gondoskodni szokott a nagy közönség számára. Politikai lapokat, ifjusági füzeteket, képes heti lapokat láttam, melyek egyházi és vallási kérdésekben az olvasón s a tömjénfüstön túl mit sem látnak. Szerény körű szaklapjainkat nem számítva, a sajtó terén, fent a tömjén,

alant az élvezhetlen kontárkodás képviseli a vallást legtöbbször.

No no! Hát a traktátusok, a békésbánáti lelkészi egyelet kiadványai, a „Vasárnap“, a „Téli Ujság“ stb. mit vétenek? Hát az elsőt kivéve, a többi mind csak provinciális vállalat s ez a betegsége. A traktátusok pedig, magyar ruhába bujtatott külföldiek, kiknek borotvált arcját, apagyilkosát (Vatermörder) s kürtök alapját, furcsa neveikkel együtt megbámulja a mi népünk s nem akar épülni rajtok.

Programm: országos actió az irodalom terén! Hogy s miként! Én ezuttal csak futó tüzzel szolgállok, mely csak pillanatra világosit meg egyes tárgyakat; rendszeres lánggal égő, folytonosan táplált tüzre vár e tárgynak elkészítése s előterjesztése. Az országos lelkészi kar tarthatna fenn egy napi lapot, léptethetne életbe országos népirodalmi vállalatot, szervezhetne szakirodalmi társulatokat stb.

Mennyi erőnk áll más érdekek szolgálatában, míg szétpattanó forgácsainak tüzenél mások melegesznek. Nem irigylem ugyan; hej, de ránk férne, hogy mi is melegedjünk a magunk tüzenél. Mennyi erőnk állhat szolgálaton kívül! Szükségünk volna mindre. Zárt sorokban ostromolnánk meg a vallás-, az evangyéliomellenes irodalmat, elfoglalnánk előle palotát, kunyhót. Minden lelkészi lak egy-egy fegyverraktár volna, az evangyéliomi vallásos életnézlet s a törhetlen magyar hazafiság fegyverraktára.

Most következnek még egyebek közt az országos egyházi adózásról s egyházunk anyagilag szegény voltáról mondani valamit, de ezekhez hámosi tűz kellene, mely kitarító erős munkával elkészítse s nyélbe üsse a dolgot. — Nem feledem el, hogy ezuttal futó tűz vagyok, mely a nehezebben emészthető tárgynál kialszik. Csak vissza ne szórja rám valaki a hamut, hogy a még netán itt-ott lap-pangva maradt szikra megperzseljen.

Nagy Imre,
ugrai ev. ref. lelkész.

A hajdani Kelet erkölcsi lelkiösmerete.

(Vége.)

Persia vallása, mint az Indiáé is, az első eredeti Aryák vallásába megy át, mely úgy látszik egy nagyon élénk és szép természetiség volt. Hanem Irán lakosai ezen természetiséget erkölcsi érzéssel hatották át. A világosság és sötétség küzdelme náluk a jó és rossz harcza lett. A Zend-Avesta és kiegészítő részeinek vallása: a dualismus, mely mégis megengedi egy első elv legfőbb létezését, mely természeténél fogva jó volna. Ez a vallás épen nem ascetikai: aki a földet míveli és fejleszti az életet, az a jó Istennek munkálkodik. Ennek első Messiása Zoroaster, a ki az őt ért minden kísértéseken átment és győzelmesen küzdött Ahriman ellen. Különben az ember a gonosz elv be-

folyásától mindenfelől környezve van, mely alól másként nem menekülhet, mintha aláveti magát a tisztulás végetlen rendszerének, mely magában foglalja a minden lehető mocsktól, főképp a halottali érintkezéstől való megóvakodást. A szent beszéd az, mely a gonosz szellemeket leginkább elűzi. Innen a Magusok beavatkozása, kik a szent szertartásokat vezetik. De a persáknak több bálványuk van, mint templomuk és nálok a pap, a vallásos életben nem előbbvaló a családapánál, főképp a királynál.

Perszában, mint másutt, a lelkiismeret szét tudta tépni a szertartások burkait. Belátta az erkölcsi tetteket a szertartásos cselekvények feletti elsőbbségét. Hiszi, hogy az ember elesése az, mely a bünt, szenvedést és halált szülte. Kijelenti, hogy a gonosz Isten reszket a szent Lélek illatától. Zoroasterben az első Messiást, a világos Isten fiát üdvözli; de vár egy új Messiást, a Zoroaster fiát, Serost, a ki újraalakítja e világot és megszabadítja a haláltól. „Óh, ugyan mikor jő el a beteljesülés?” kiált fel szent könyveik egyike. Itt még a lélek küzd a fogságban és törekszik annak rostélyát kitörni.

* * *

Az Indiában, a faj bölcsőjében lakó Aryák nem bírtak hódító lángésszel; a mosolygó természet kényelmes állapotba helyezte őket s ők élvezték azt. Főjellemvonásuk a költői képzelgés volt, mely eszmevilágtani tehetséggel párosult. Az Aryák élénk érzékkel bírtak a természet iránt, de nem tudták azt úgy uralni, mint a görögök, hogy általa az emberiségre felemelkedjenek. India mintegy harcmezőül rendeltetett, hol az erkölcsi lelkiismeret és a pantheista eszmevilágtan közt folyt a nagy tusa. Ez utóbbi győzött, mely a végmegsemmisülés eszméjében ért véget.

Azon kezdetleges vallásban, melyet a Védáknak nevezett szent énekek tárnak fel előttünk, melyek a keresztényen időszámítás előtti tizedik századig nyulnak fel, nagy átalakulást lehet megkülönböztetni. A nap-istenek időszakában nem ritka, hogy az indus a maga istenségének erkölcsi sajátságokat tulajdonít. A tűz és szent ének isteneinek, Agni és Somá-nak periodusában az áldozás kiváló szerepet viszen, de ahhoz még nem kötöttek engesztelő eszmét. Azután jön a harcok isteneinek vallása, azon vallás, mely a persa dualizmussal nagyon megegyezik. Végre eljutunk a lelkiismeret Istene eljövételéhez.

India valóban látta némileg a miénkhez hasonló Istent, azon Istent, a ki áld és büntet, hogy megtisztítson. Ugy nézte, maga által a tény által, a bünt, mint adósságot, melynek megfizetését az ég megkívánja s az áldozás engesztelő jellemet öltött. Agni mintegy közbenjáró lett Isten és az emberek között. A Védák egyik éneke, hangja mélysege által, emlékeztet a Dávid LI-ik zsoltárára. Hanem, fájdalom, a lelkiismeret ezen protestálása után, a pantheista eszmevilágtan emelkedett tulsulyra s balálos kételkedést szült; és az indus kérde: vajjon mindezen sejtelem nem csupa ábránd-é és vajjon létezik-e valósággal valami dolog a látható világ fátyola megett?

* * *

Egy új társadalmi időszak kezdődik Indiában, midőn lakosai a hét folyam vidékét, a hol még megkülönböztetett törzsekre oszolva éltek, elhagyják, hogy egyesüljenek a Ganges partjain, egy buja, de az emberi gyengeségre nyo-

masztó természet kebelén és egy egyedi és önkényuralom országlása alatt, mely minden egyéni kezdeményezést elfojtott. Ekkor vette kezdetét a Braminismus. Főpápok lépnek a szent éneklők helyébe; a papi kaszt hatalma fejlődik a királyság hatalma mellett és felébe. A papok kidolgoznak egy fellengős eszmevilágtant. A Védák a Manu törvényei által másodfokra szállítottak le. Indra, a világosság Istene levettetett trónjáról egy kiválólag papi istenség: Brahma vagy Brahmanaspati, egy durczás istenség, egy titokzatos egység által, a ki alapja a dolgoknak, kitől minden lények erednek és a kiből minden lényeknek ismét elenyészniök kell.

Ezen új vallás jellemző vonásainak egyike a kasztok uralma. A Bramánok az Isten fejéből jövének ki, kötelesek voltak a népért engesztelő áldozatokat tenni. Egy rövid ideig való njoncság és ismét némi ideig tartó családi élet után, köteleztettek minden természeti köteléket széttepni és rongyokban koldulni elmenni, azután nagy erdőbe vonulni s ott pantheista elmélkedésekbe elmerülni.

Hála a Bramánok a családi életben való ezen állásának, mert az ő társadalmi erkölcsöket sajátságos példás tisztaság tüntette ki. Ott az asszony tiszteletben állott, a vendégszeretet, jótékonyosság mindeneknek ajánlatott s az igazságosság a királynak kötelességévé tétellett. Sőt néha az erkölcsi eszme elég erővel bírt, hogy a csupa formaságok és szertartásokból álló valláson győzedelmeskedjék. Végre meglepő itt-ott a Manu törvényeiben a rosznak fájdalmas érzése és a bűnhődés szükségessége. És mégis ezen vallás utolsó szava: az egyéniség elnyomása és a nagy „Mindembe” benyeletés.

A Brahma-isten fogalmát adni határozottan igen nehéz. Hogy az emberhez közeledésre engeszteljék a nemzeti élet nehéz viszontagságai között, a braminismus azon Messiáshoz folyamodtak, akivel teljesebb a Mahabarata és Ramayana költemények, melyek, mint az indiai erdők, tömötték és mint ezek, öntik az altató bájítalt. Az ég nagy Istene alászáll a földre Visnu vagy Siva nevek alatt és hasonlóságot vesz az emberekhez mindenben, ide értve a bünt is. Hanem, az ő egymást felváltó megtestesülései után, melyek az ő emberiségéből, az ő gyalázatos gyengeségeivel, torzképet alkotnak, a braminismus ezen Messiása nem adhattott békét a lelkeknek.

* * *

Más dolog kellett azoknak. Akkor született, a keresztényen időszámítás előtt 5 vagy 6 századdal, a Budhismus, mely a braminismus pantheista eszmevilágtanának utolsó szava. Budha a Semmi Messiása és hozta az embereknek a kétségbeesés evangéliomát. Ha az ő tudománya az emberiség egy nagy részére oly csudás hatást tudott gyakorolni: az kétségen kívül onnan van, mivel e tudomány kiválólag nemes és tiszta egyéniségben testesült meg, kinél a szív nemessége ellensúlyozza azt, ami az ő lángszellemében fanynar és lesújtó volt. Budha szánakozik a halandó emberiségen s a gyengék felemelésére törekedett és megtörte a kasztok uralmát. Tanításai kellemmel teljesebb, költői és szeretettel lehelő csudálatos parabolák virultak ajkain. A pusztában, éjjel és fa alatt vívta nagy erkölcsi harcát, melyből kijövének, elfojtotta magában nem csak az élvezet és dicsőség utáni vágyat, hanem még az élet szükségét is.

Előtte azon rosz ellen, melyet szenvedünk, a legfőbb gyógyszer a Nirváná, azaz még a létnek is teljes kioltása. Ezen boldog megsemmisüléshez az ember magános elmékedés által juthat el, mely teljes közönyösségen végződik; de eljuthat arra az ember — siessünk kimondani — a szerencsétlenek iránti könyörületesség által is, mely megöli a lélekben a létezés érzését. A „Jó törvény Lotus“-ában található egy parábolaforma a tékozló fiuról, ahol az atya, az örök megsemmisülés védő hajléka megnyílik a tévelygéséből megtért fiu előtt.

Tehát Budha, daczára mindannak, a mi tudományában kellemes és emberies, főképp azon nagy munkát végezte, hogy a természetiséget a képtelenségig vitte és ez által az omladékoktól tisztogatta az igazi Szabadító utját. India maga jól érezte, hogy ez a kétségbeesés tana még áltatás, mert a Budha eltünése után mindjárt oda tért, hogy mást várjon. És e tekintetben, el lehet mondani, hogy az meghazudtolja azon európai új budhistákat, akik akkor, midőn végtelen reménység tölti be a földet, kezdik nekünk predikálni a kétségbeesést, vagy nem átalják nyíltan kimondani, hogy ha az ég üres, az élet sem jobb annál, minthogy a világ nem lehet különb, mint amaz.

* * *

A régi világ vallási fejlődésének története emlékeztet egy nagy symphonia menetére. Elsőben a mester művének kellemmel és fenséggel teljes alaphangja rezeg tetsző zürzavaron át, miközben néha mennydörgés moraja hallatszik. Ez a főhang percenkint kiválik s feut lebeg a hatalmas és tragikus éneknyelvek felett, majd ezek amazt ismét elborítják, mindaddig, míg végre amaz ezeket uralja s áthatja, szabadon és győzelmesen zengvén, mint egy királyi ének. A régi világ estéjén, azon a perczen, midőn Kelet bánattal terhes szele eljutott Görög- és Olaszországig, az emberiség által az ismeretlen Isten felé bocsátott, addig nem világos sóhaj ama hatalmas esedezésé lett, mely szabadulást kér s megnyitja az eget. Kelet bölcsői — kik sietve környezik a betlehemi bölcsőt, — a hajdani emberiség képviselői, akik azért jöttek, hogy a Krisztus lábaihoz tegyék legdrágább kincseik adóját és ott összetalálkozzanak az utolsó prófétaikkal, a kik a csudálatos kijelentések egész multjának nevében szólhatnak. Isten meghallgatta a régi világ óhajtását, adván neki a Krisztust, kinek könyörületessége anynyira felülmúlja a Budháét, mint az ég a földet.

A mi azon nemzedékeket illeti, a kik megelőzték a Jézust s őt nem ismerték, ezeket Isten, ki az ő könyörületességét az örökkévalóságon át fejt ki, e miatt épen nem hagyta el. Az ő szeretete szent; és a bűnös nem juthat el a megváltásra másként, mint a bűnbánás útján. Hanem a más világ czélja, hogy megmutassa a Krisztust azon lelkeknek, a kik őt e világon meg nem ismerhették. Az apokryph evangéliomok egyike úgy terjeszti elő Jézust, mint a ki halála után megjelent a holtak rejtélyes lakhelyén és üdvözöltette a pátriárkák és próféták által mint Megváltó, akit ők vártak. Ez a nézet helyes, mert a megváltás a történet szava. E hit nélkül nem érdemes élni; de e reménnyel az embernek van ereje harczolni és győzni.

Kis-Marja.

Könyves János,
ev. ref. lelkész.

Az egyházi takarékmagtárak kérdéséhez.

E lap 27-ik számában az „Aratás előtt“ cz. vezércikk írója az egyházi takarékmagtárak eszméjét, mint nézete szerint szunnyadót feleleveníti s annak szaporítását, az egyház jövőjére kiható eredményét, szép és megkapó példákkal támogatva és kitüntetve, a legmelegebben ajánlja s annak jövőjét s áldásos eredményét úgy a lelkészeknek, mint az egyházi előjáróságnak lelkiismeretes, semmi fáradságát nem kimélő munkájától teszi kérdésessé.

Az egyházi takarékmagtárak keletkezési ideje, az 50—60-as évekre esik. Így pl. a beregi és máramaros-ugocsaai egyházmegyékben, — a midőn már az egyháznak nem csak belszükségeit s épületei fentartására fordítandó kiadásait kellett fedezni, de az állami adóval is megrovatott, — s így azt hiszem, a több oldalról fölszaporodott kiadás s elodázhatlan szükség teljesítése vezethette az illető uttörőket arra, hogy az egyháznak ingó vagyont vagy tőkét is teremtsenek, mely által a szegény egyháztagokat s általában a népet a lelketlen uzsorások fosztogatásaitól megkímélik, olcsó kölcsönrel a szűk években a nép mindennapi kenyerét biztosítsák.

A példa és kezdeményezés, mint szikra, mindenféle gyújtott, áldásos voltát mindenek átlátták s róla meggyőződtek s így csakhamar elterjedt a takarékmagtárak eszméje az egyes egyházmegyékben s különösen annak kisebb jövedelmű s szegényebb sorsu egyházaiban, és hogy annak úgy az egyházra, mint egyesekre anyagilag jótékony hatása van, ez kérdést nem szenvedő igazság és bebizonyított tény, mert igen sok szegény egyházat megkímélt az elzüléstől, vagy végelpusztulástól.

Az egyházi takarékmagtárak általában aképen gyümölcsöztetnek, hogy egy köből életneműre egy véka kamat adatik, mi soknak nem mondható s az értéket számítva, legtöbb esetben az aratás előtt adott 4 véka gabona teljeseleg megfelel az aratás után, pl. szeptemberhóban visszafizetendő 5 véka gabonának. De aztán mely sok esetben megtörténik, hogy a tőke s meglehet, a hozzá számított kamat is, az egyes adósoknál évek hosszu során át kint van s az egyházi előjáróság, kérése s többnemű sürgetése daczára is, nem képes azt behajtani; az egyház, mint erkölcsi társulat, mint vagyonának szolid kezelője a jobb jövő reményében hovatovább vár, mindig feltéven azt, hogy az adós vagy kezesei, nem csak polgári, de saját egyházok iránti kötelességöknek ismerik ezen tartozást megadni, annyival is inkább, mivel az más oldalról úgy is tekinthető, mint önmegadóztatás, mivel az egyházat, mint közintézményt fentartani hivatva vannak az egyesek s ha így végül minden szép eljárás czélhoz nem vezet, az egyházi presbyterium, mint békebiróság szavára a követelés be nem foly, az illető egyház kénytelen törvényesen, bíróság által bevételni a tartozást. A m. kir. járásbiróság azonban a törvény szemüvegén, ez ügyben már egészen másképen vélekedik; az önkaratulag megajánlott egy véka gabonát, mint kamatot uzsorának tekintti s így az egyházat, mint hitelezőt követelésétől, ha egészben nem, de nagyrészen elutasítja; mint ez közelebb egyházunkban is történt, hol egy 19 köből magtári gabonatartozást a m.-szalkai m. kir. járásbiróság 35 forintban állapított meg, a mely ügyet fenti okból a bíróság

magasabb forumaira még felebbezni sem lehet, mivel a követeléstől elutasítják az egyházat s az illető kezelőket a törvény szigorával büntetik. Nézetem szerint, bár ugyan tévedhetek, megfoghatatlan először az, hogy mikép teheti a törvény a gabonát, mint élelmi czikket pénzre, mivel az egyház a kiadott gabonáért gabonát követel vissza; s az élelmi czikkek ára egyszer emelkedik, máskor alászáll; vagy ha már pénzre változtatja a bíróság a magtári gabonartartozást, méltányos volna, hogy a kikölcsönzéskor levő folyó árt venné alapul s arra itélné meg a 8%-ot. Továbbá meg egészen különös az, hogy a népbankok, takarékpénztárak 14 $\frac{1}{2}$ %, vagy egész 15% is vesznek a hitelezőktől, a törvényes kamathoz számítva a kezelési költséget, míg az egyházi takarékmagtárak követelése, holott az nem is pénz, 8%-ra itéltetik meg.

Nem tudom, merült-e föl más egyházban, vagy egyházmegyékben hasonló eset; mi ugyan első sorban az egyház magtárgabonáját kezelőket vagy kiadókat komolyan figyelmezteti, hogy óvatosak és körültekintők legyenek a kiadásnál, megnézzék, kivel van dolgok: de meg vajjon nem lenne-e céliránytalan, hogy ily esetek ne merüljenek fel, a konventet megkeresni az iránt, hogy az egyházak tulajdonkép mily kamattal mellett gyümölcsösztethetik takarékmagtári gabonájukat, mivel a 8% kamattal (1 hektoliterre 8 liter) teljességgel nem fizeti ki a vele való többnemű bajoskodást s utána való járást, kivált ha még hozzá vesszük, hogy az államkormány, mi bekövetkezhetik, ezen intézményünket is jövedelmi adóval fogja megróni.

Parasznia.

Darcsi Bertalan.

A tiszántuli ev. ref. tanáregyesület közgyűlése.

Lapunk közelebbi számában röviden megemlékeztünk a m.-szigeti tanárgyűlésről, ez alkalommal értesítésünket a következőkkel egészítjük ki.

Az állandó választmány tagjai aug. 21-én, az egyesület többi tagjai pedig 22-én érkeztek meg. A 22-én d. e. tartott választmányi ülés megtevé a közgyűlés tárgyalásainak előkészítésére szükséges intézkedéseket.

Augusztus 23-án, d. e. 9 órakor nyílt meg a közgyűlés a megyeház nagy termében, 28 egyesületi tag és mintegy 40—50 főnyi hallgatóság jelenlétében.

Géresi Kálmán tartalmas — s a „fegyelem“ kérdését tárgyaló — elnöki megnyitója után Lónyay János főispán a megye, Várady Gábor országgyűlési képviselő pedig a város, a lyceum és a lyceumi kormányzó tanács nevében üdvözölte az egyesületet. A jegyzői és pénztárnoki jelentések után következett Szilágyi István m.-szigeti lyceumi igazgató felolvasása, melynek czíme: „Részlet a m.-szigeti h. h. lyceum történetéből (1701—1721).“ Utána Vékony Antal m.-szigeti gymn. tanár olvasta fel Felméri Lajos kolozsvári egyetemi tanárnak s az egyesület tiszteletbeli tagjának „Az élő nyelvek tanítása“ című értekezését. Nehány percnyi szünet után Dr. Öreg János debreczeni tanár olvassa „Tanügyi Szemle“ című tanulmányát. A jelenlevők mindezen felolvasásokat folytonos figyelemmel hallgatták s az illető szerzőket élénken megéljenzették.

Következett a pályázatokról való jelentés. A folyó évre két pályakérdés volt kitűzve, az egyik a magyarnyelv és irodalom, a másik pedig a matematika tanítására vonatkozott. Az utóbbi kérdés meddő maradt ezuttal is, az előbbire pedig két pályamű érkezett. A bírálók nevében Sinka Sándor debreczeni tanár olvasta fel a kimerítő és terjedelmes bírálatot, melyszerint az 1-ső számú mű, bár egyes részleteiben figyelmet érdemel, a maga egészében önálló becsű mű értékével nem bír, ennél fogva jutalomra nem ajánlható. Ellenben a 2-ik számú „Nyelvben él a nemzet“ jellegű mű nem olyan terjedelmes ugyan, mint társa, de eredetibb, rendszeresebb és a kérdésre felelő dolgozat s a végén mutatkozó sietség és hiányosság daczára is jutalomra érdemes. A közgyűlés a bírálatot egész terjedelmében elfogadván, kimondja, hogy a pályadíj a 2-ik sz. mű szerzőjének kiadatik s műve a bírálók utasításai szerint való átdolgozás után az „Évkönyvben“ közrebocsáttatik. A jellegű levél a közgyűlés színe előtt felbontatván, kitűnt, hogy a pályanyertes mű szerzője Beczner Frigyes debreczeni tanár. Elnök maga és tisztársai nevében lemondván: a közgyűlés az alapszabályok értelmében — elrendeli a titkos szavazást, melynek összeszámítására három tagu bizottság küldetik ki.

Aug. 23-án d. u. 5 órakor a ref. lyceum nagy termében folytatta tovább tanácskozásait a közgyűlés, melynek tárgyait a folyó s főként a nyugdíj- és gyámintézet ügyei képezték. A központi bizottság jelenti, hogy néhai Bokor Imre békési és néhai Fogarasi Gábor karczagi tanár hátramaradt családja részére — az alapszabályok rendelkezéséhez képest, — évi 200—200 frt gyámintézeti segélyt tett folyóvá. Közgyűlés a bizottság eljárását helybenhagyta. A központi bizottság javaslata alapján felhivattak a nyugdíj- és gyámintézet által érdekelt tanárkarok, hogy a nyugdíj- és gyámintézeti tagokra vonatkozó mindennemű jelentékenyebb változásról (hivatalról lemondás, elhalálozás, az intézetbe való belépés stb.) nyilvántartás végett, minden iskola évben, október 1-ig értesítsék a központi bizottságot.

A központi bizottságnak a nyugdíj- és gyámintézeti hátralékok befizetésére vonatkozó intézkedéseit a közgyűlés jóváhagyja s egyszersmind felhívja azon intézetek kormányzóit, a melyek a tanszékek és tanulók után fizetendő járulékokkal hátralékban vannak, hogy a kintlevő összegeket f. évi okt. 1-re, — esedékes kamataikkal együtt, — fizessék be, jövőre nézve pedig az alapszabályok rendelkezéseivel szorososan alkalmazkodjanak. Futó Mihály h.-m.-vásárhelyi igazgató tanár indokolt indítványára a ma délelőtti leköszönés óta üresedésben levő jegyzői hivatal tiszteletdíja az eddigi 50 frtről 100 frtra emeltetett.

Aug. 24-én d. e. Olvastatott Felméri Lajos kolozsvári egyetemi tanárnak az elnökhöz czimzett levele, melyben tiszteletbeli taggá választásáért mond köszönetet. A tartalmas levél az „Évkönyv“ ben közrebocsáttandó. Ezután a közgyűlés Szilágyi Istvánt, a m.-szigeti lyceum tudós igazgatóját, a tanügy terén kifejtett eredménydus tevékenységére s tudományos érdemeire való tekintetből, lelkes éljenek közt egyhangulag tiszteletbeli taggá választja.

A szavazatok összeszámolására kiküldött bizottság jelenti, hogy a tisztikar következőleg alakult meg: elnök: Géresi Kálmán, jegyző: Elek Lajos, pénztárnok: Beczner

Frigyes. Következett az u. n. „állandó bizottság“ tagjaira való szavazás, melynek eredménye a következő:

a) Debreczeni tagok: Dr. Öreg János, Sinka Sándor, Kovács Lajos, Tóth Sámuel, Tóth József, Tüdös János, Joó István, Nagy Pál, Orosz István, Oszterlamm Ernő.

b) Vidékiek: Vozári Gyula, Futó Mihály, Bodolay László, Halmi János, Barkász Károly, Füredi Lajos, Oszváth Ferencz, Sáfrány Péter, Géresi Imre, Faragó Bálint, Konez Lajos, Vékony Antal, Szatmári Samu, Varga Antal, Szilágyi István.

Melegh Gyula m.-szigeti tanár felolvasást tart Dr. Szödemeteri Szilágyi János volt m.-szigeti bölcsészeti tanár életéről. Utána Halmi János h.-m.-vásárhelyi tanár Dr. Imre Józsefnek „A tantermek világítása“ című értekezését olvassa fel. Mindkét felolvasás élénk tetszéssel fogadtatott. Várady Gábor bejelenti, hogy a lyceumi kormányzó tanács 400 frankot ajánlott fel aranyban az egyesület részére a következő pályakérdés díjával: „A magyar protestáns tanárok érdemei általában a tudományok, különösen a magyarországi tudományos művelődés körül a tudományok különböző nemeiben kezdettől maig, kritikai méltatásával azok irodalmi műveinek.“ A szép adomány köszönettel fogadtatott s a pályázati idő két évre határozatott.

Következett Sinka Sándor debreczeni tanárnak „Római közéleti esküformák“ című tanulmánya, végül pedig Kardos Károly m.-szigeti tanárnak „Befejező tanítási órák a VIII-ik gymn. osztályban a természettanból“ című felolvasása. A közgyűlés az élvezetes és tanulságos felolvasásokat mindkét napon éber figyelemmel kísérte és elrendelte azoknak az „Évkönyvben“ leendő közrebocsátását.

A közgyűlés a jövő évi „Tanügyi Szemle“ készítésére Sinka Sándort kérte föl. A jövő évi közgyűlés helyéül — a h.-m.-vásárhelyi ev. ref. egyháztanács és tanárkar szíves meghívása folytán — H.-M.-Vásárhely tüzetett ki. A Szatmári György h.-szoboszlói tanár nyugdíjügyében leendő intézkedés megtétele a központi bizottságra bízott. Nehány kisebb fontosságú ügy elintézése után Várady Gábor köszönetet mond a tanáregyesületnek, hogy megjelenésével M.-Szigetet tisztelte meg; Géresi Kálmán pedig az egyesület nevében a szíves látásért mondott köszönetet s a közgyűlést berekesztette.

Könyvismertetés.

A n.-szalontai ev. ref. egyházmegye 1886. ápril 2-án N.-Szalontán tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. Közöljük belőle az esperesi jelentés következő részleteit:

Vallás-erkölcsei állapot. A közönséges istenitizsület gyakorlása, úgy ünnepnapokon, mint a vasárnapok délelőttjén, egyházmegyénk minden egyházában, dicséretesnek van jelezve, a mit ez évben is több helyütt megzavart az, hogy vasárnap tartattak a vásárok. Vasárnap délután egyházmegyénk 25 egyházában kátémagyarázat, 6-ban bibliamagyarázat, 8-ban felváltva e kettő, 3-ban egyszerű könyörgés tartatik, egyben pedig semmi istenitizsület nem tartatik. Köznap reggelenként naponként 25 egyházban, csak bűnbánati héten 6 egyházban tartatik istenitizsület; 8 egyházban hetenként egyszer vagy kétszer, 4 egyházban

egyszer sem. Köznap délután naponként 6 egyházban tartatik istenitizsület, 37-ben nem. Köznapokon bibliamagyarázat tartatik 15 egyházban, nem tartatik 28-ban. Urvacsoaráztak 22 egyházban, hol ez nyilvántartatott, 22,248-an. Viszonyitva ezen adatokat a mult 1884-ik évhez, örvendetes haladás tapasztalható; mert ez évben 12-vel több helyen tartatik vasárnap délután kátémagyarázat, 9-czel több helyen köznap reggelenként istenitizsület, 8 helylyel többön köznapon bibliamagyarázat, mint tavaly.

Az erkölcsi állapot megítélésére szolgáljanak a következő adatok: törvénytelen szülöttek száma 305 (3344 szülött közül); tehát itt is javulás konstatálható, mennyiben tavaly 3265 szülött közül 308 volt törvénytelen. Törvénytelenül együtt él — mennyire ez kipuhatható volt — 271 pár; visszás házas 81, kik közül lelkészi békéltetés folytán kibékült 32. Hozzánk áttért 23, kitért 15. Vegyes házasság köttetett 110; nazarénus vagy más szekta hívei vannak 10 helyen, míg tavaly 7 helyen voltak és így e tekintetben kedvezőtlenebb a helyzet, mi kétségen kívül egyfelől az éber vigyázatot, kötelességeink buzgó teljesítését, másfelől a hatóság e tekintetben kiadott rendeletének foganatosítását fokozottan igényli. Botránys bűneset csakis egy helyen fordult elő, a mi kétségen kívül, a multhoz képest, az erkölcsök szelidülésének jeléül tekinthető.

Egyházmegyénkben van összesen 43 anya-, 6 leány- és 178 főkegyház. Lelkek száma 71,846; szülötteké 3344; meghaltaké 2745; esketetteké 794; konfirmáltaké 785. A 43 anyaegyházban van 44 rendes lelkészi állomás, melyből egy választás alatt áll, úgy hogy van jelenleg 43 rendes és 9 segédlelkész; együtt 52. — 46 egyházban van ref. iskola, 84 tanítóval; ebből 5 lelkésztanító, 79 tisztán tanító és pedig 74 rendes, 2 ideiglenes, 3 segédtanító; közülök 36 tanítói oklevéllel, 26 igazolvánnyal, 17 egyikkel sem bir. Tanköteles 6—12 évig 7523, ezek közül feljárt 6611, nem járt 912; 12—15 évig tanköteles 2393, feljárt 939, nem járt 1454. Az egyházmegye területén 2 helyütt van állami, 1 helyt községi iskola, melynek növendékei közül 380 járt ref. vallástánítási órára.

Egyházi beszédvázlatok. Francziából fordította Hetesy Victor drávafoki ref. lelkész. D. Bonnefon „L' Année Pastorale stb.“ című munkája után. Ára 2 frt. Pécssett, 1886. Nyomatott Taizs Mihálynál.

Szerző francziából fordította e művét, a franczia író, Bonnefon pedig két angol homilétikai folyóiratból állította össze munkáját. Ezek közül egyiket, melynek czíme „The Homiletic Quarterly“, ismerem, elővettem könyvtáramból s Hetesy könyvéből több beszédvázlatot összehasonlítottam az eredetiekkel s mondhatom, hogy, bár már második forrásból vett fordítások, Hetesy vázlatai az általam áttekinített angol vázlatok gondolatait híven adják vissza.

Jó egyházi beszédvázlatot csaknem nehezebb írni, mint jó predikációt. Nehéz kitalálni a vezérgondolatokat, melyek a többit uralják s nehéz ezeket úgy állítani össze, hogy meglegyen köztük az eszmei láncolat, a logikai egybefüggés. Nem néhány odavetett szó, hanem tartalmas gondolatok alkothatnak csak jó vázlatokat. Olyan az, mint egy kép, melynek conceptiója már teljesen elkészült, csak a ki-

szinezés van még rajta hátra. Az már aztán a nehéz dolog, hogy az így be nem fejezett képbe is erőt, elevenséget, életet, gondolatokat öntsön a képiró.

Egész meggyőződéssel mondom, hogy Hetesy ur jó munkát végezett e mű átültetésével; 125 lapon 55 használható vázlatot adott, melyekből bárki is izlése és tetszése szerint alkothat jó predikációkat. A legtöbb vázlat elég terjedelmes, némelyik kissé hosszú is vázlatnak, de a melyik rövid, az is mind igen jó, úgy dispositiójára, mint a részek gondolataira nézve.

Ajánlom e művet lelkészársaimnak.

Van egy igen mellékes megjegyzésem, de kérem Hetesy urat, hogy műve esetleges második kiadásánál vegye azt tekintetbe. Már előfizetési felhívásában kétségbe ejtette angolul tudó olvasóit „The Homiletic Quaterly et The and Homiletic Monthly“ szavaival. „Quaterly“ angol szó nincs, de van „Quarterly“, mely negyedévi, negyedévi folyóiratot jelent. Az „et“ nem angol szó, hanem francia s azt Bonnefon mondta, Hetesy urnak magyar „és“-sel kellett volna azt visszaadni. A „the“ után kimaradt valami, nevezetesen a könyv további részeiből láthatólag a „Study“ szó. E nélkül pedig értelmetlen valami az egész. Ezt csak azért, hogy az ilyesmire is ügyelni kell. Hetesy ur, látom, nem tud angolul, de meg kellett volna valakit erről is kérdeznie, mert így szinte komikus, hogy meg egész könyvén keresztül a „Quaterly“ szó. Ismétlem azonban, hogy ez igen mellékes dolog.

Csiky Lajos.

Különfélék.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai tanügyi bizottsága a következő körlevelet intézi lelkészeinkhez: Nagytiszteletű lelkész ur! A főtiszteletű egyházkerület 1885. évi ápril hóban tartott közgyűlése jegyzőkönyvének 72. sz. a. megrendelvé, hogy a tanítók részére a szükséges vezérkönyveket az egyházak, illetőleg az iskolák szerezzék be s azok, mint az iskola tulajdonai, szálljanak át tanítóról-tanítóra: van szerencsénk nt. lelkész urnak, mint iskolaszéki elnöknek, tisztelettel tudomására hozni, hogy eddigelé egyházkerületünk kiadásában a következő vezérkönyvek jelentek meg: 1. Utmutatás a ker. vallás népiskolai tanítására. I. kötet. Ára 80 kr. Vezérkönyv az 1—4 elemi osztályok tanítói számára. Irta Kovács Lajos. 2. Utmutatás a ker. vallás népiskolai tanítására. II. kötet. Ára 55 kr. Vezérkönyv az 5—6. elemi oszt. tanítói számára. Irta Kovács Lajos. 3. Vezérkönyv a női kézimunka osztályonként tanításához. Ára 1 frt 50 kr. Irta Dóczy G. 4. Vezérkönyv a természetrajz tanításában. Irta Szenté József. Ára 1 frt 20 kr. 5. Mennyiségtan a népiskolában. Vezérkönyv az elemi iskola 1—6. osztályaiban tanítók számára. Irta Kovács Lajos. Ára 1 frt 80 kr. Tisztelettel értesítjük továbbá nt. lelkész urat, hogy a vallástanításhoz szükséges kézikönyvek u. m. 1. Bibliai történetek a 3. s 4. elemi oszt. számára. Irta Kovács Lajos. Ára 20 kr. 2. Keresztyén vallástan az 5. s 6. elemi osztály s a konfirmációhoz készülők használatára. Irta Kovács Lajos. Ára 20 kr. 3. Egyháztörténet a B. és A. tantervhez. Irta Gergely Károly. Megjelentek s a vezérköny-

vekkal együtt Csáthy Károly debreczeni könyvárusnál, mint az egyházkerület bizományosánál 5% árkedvezménnyel megrendelhetők. Miután a főtiszteletű egyházkerület az elemi első és második osztályu tanulók kezébe semmiféle vallástani kézikönyvet adni nem enged, hanem ezen osztályok vallástani tananyagát egészben az illető s már kiadott vezérkönyvbe rendelte felvenni; miután továbbá a többi elemi osztályok számára a vallástani kézikönyvek már készen vannak: hivatkozással a főtiszteletű egyházkerület 1885. évi ápril hóban tartott közgyűlése fentebb hivatolt végzésének következő pontjára; „egyházkerületünk népiskoláiban mindenütt az egyházkerület tulajdonát tevő kézikönyvek használtassanak“, mely „kötelező szabály ellenőrzésére az egyházmegyék esperesei s általában a lelkészek felkérletnek és utasítatnak:“ tisztelettel kérjük nagytiszteletű lelkész urat egyfelől arra, hogy a felügyelete alatt lévő iskolákban az első és a második osztályu tanulókkal vallástani kézikönyvet felvételni; más részről az egyházkerületünk tulajdonát tevő s fentebb elősorolt kézikönyveken kívül a vallástanításnál más kézikönyvek használatát megengedni ne méltóztassék. Tisztelettel Debreczen, 1886. augusztus hó 15.

Debreczeni főiskola. Orosz István, tanítóképezdénk új tanára, f. hó 12-én tartandja székfoglaló értekezését. — A pót- és javító érettségi vizsgák f. hó 2-án tartattak; 28-an jelentek meg, kik közül 6-an ujjolag pótvizsgára lettek utasítva, a többiek éretteknek nyilvánítottak; ezeken kívül még egy teljes érettségi vizsgát tesz e hó 6-án.

Mátészalkán az ev. ref. egyház egy díszes nagy iskolát építettett két tanteremmel, két tanítói lakással s mellékhelyiségekkel.

A györgyteleki ev. ref. egyház mintegy kétezer forint költséggel kiujtatta templomát, most folynak a belső díszítési munkálatok. Szeptember 19-ikén az új templom megnyitásának öröme az egyház ünnepélyt rendez, mely istentisztelettel kezdődik s műkedvelői előadással és hangversenyyel fejeztetik be a meghívott vendégek tiszteletére. Az ünnepély programja az egész napot és estét betölti s a jószívű adományok orgonaaalpra fogadtatnak el.

Kocsordon a ref. egyház egy orgonát nyert ajándékol a h.-böszörményi zenetanártól. Az orgona elszállítása és beépítése iránt megtétettek a szükséges intézkedések.

A sályi vizkárosult ev. ref. egyház lelkésze és tanítója részére nagytiszteletű Kiss Áron esperes ur a márczius és április hóban gyült következő segélyadományokat juttatta az illető segélyezettkei kezébe: Szamosbecs az egyháznak 4 frt 10 kr; ott lelkész Domján Pál a lelkésznek 1 frt, Kajdi Lajos tanító a tanítónak 40 kr. Bán Zsigmond lelk. e.-nak 17 frt 87 kr, l.-nek 4 frt, t.-nak 1 frt 60 kr. N.-K.-madarasi ev. ref. egyház az e.-nak 5 frt; ott Farkas Sándor e.-nak 50 kr. Harcsár Imre e.-nak 30 kr. Tóth Károly l. a l.-nek 1 frt. Tóth Imre l. a l.-nek 1 frt. Örsi Nagy Pál t.-nak 50 kr. Szükösd Imre t.-nak 50 kr. Székely János t.-nak 20 kr. Rigó Lajos lelkész Bihar községben gyűjtött e.-nak 5 frt, l.-nek 6 frt, t.-nak 4 frt 18 kr. T.-sassi egyház adott az egyháznak 34 krt, a l.-nek 3 frt 35 krt, a t.-nak 33 krt; ott négy más egyháztag e.-nak 24 kr, l.-nek 28 kr, t.-nak 28 kr. Surányi Lajos l. gyűjtött Szalárdon az e.-nak 2 frt 30 kr, l.-nek 2 frt 28 krt, t.-nak 1 frt 80 krt. Dévaványáról Csatári

István gondnok küldött az e.-nak 15 frt 14 krt. Bokros Benedek száldobágyi l. e.-nak 1 frt 20 krt, l.-nek 1 frt, t.-nak 80 krt. Tisza-szalóki egyház e.-nak 80 krt. Nyeste István homorogi l. gyűjtése e.-nak 5 frt 10 kr. Tóth Miklós b.-sz.-mihályi lelkész gyűjtése az e.-nak 2 frt, l.-nek 5 frt 70 kr, t.-nak 2 frt 30 kr. Nagy Sándor l. gyűjtött a nagy-révi e.-ban e.-nak 3 frt, l.-nek 3 frt, t.-nak 3 frt. Sütő Áron gondnok az n. n. egyházban gyűjtött az e.-nak 66 kr, l.-nek 67 kr, t.-nak 67 kr. Nagy Imre ugrai l. gyűjtött e.-nak 2 frt, l.-nek 1 frt, t.-nak 1 frt. Karczagi egyház Madarász Imre l. által az e.-nak 15 frt; ott t.-ók és a t.-i kar e.-nak 80 kr, l.-nek 1 frt 10 kr, t.-nak 1 frt 90 kr; Madarász Imre l. a l.-nek 2 frt, t.-nak 1 frt. Hajnal Elek l. a l.-nek 1 frt. Matolcsi ref. e. az egyháznak 2 frt. M.-Gyorokról e.-nak 40 kr, l.-nek 45 kr, t.-nak 45 kr. Az aradi lelkészi hivatal l.-nek 60 kr, t.-nak 40 kr. Kovács Zsigmond igari l. a l.-nek 1 frt, ugyanonnan Aranyi József a t.-nak 50 kr. Andrási Kálmán l. Bujról e.-nak 2 frt, l.-nek 1 frt 20 kr, t.-nak 80 kr. Midőn e kegyes adományok hálás köszönettel nyilvánosan nyugtáztatnak; az Isten bőséges megjutalmazó áldását esdi minden jószívű adakozóra a csapással sujtott sályi ev. ref. egyház és saját nevében. Sályi, 1886. jul. 24. Szilágyi József, ev. ref. lelkész.

Beküldetett. 5. Értesítő a reformátusok debreczeni főiskolájában a tanítóképezdéről és az elemi iskolákról. Szerkesztette Joó István, a tanítóképezde igazgatója s a collegiumi elemi osztályok felügyelője. Az értesítő előszavában kegyeletes szavakban emlékszik meg az igazgató néhai Dr. Fodor Ferencz hely. tanár elhunytáról, majd helyettesítéséről s végre Orosz Istvánnak a negyedik tanszékre megválasztásáról. Tanított a tanítóképezdében 9 tanár összesen 111, a tanév végén 94 növendéket. Az elemi iskolai növendékeket, kiknek száma 6, illetőleg 1 párhuzamos osztálylyal. 7 osztályban az év elején 519-re, az év végén 475-re ment, 6 tanító oktatta. 6. A debreczeni ref. főgymnasium értesítője. Közzéteszi Tüdös János igazgató. Az értesítő elején egy visszapillantás áll a mult iskolai évre, melyben jelzi az igazgató a gymnasiumi tanuló ifjuság nagy létszámát, beszél a VII. osztály melletti parallel osztály beszüntetéséről s egyéb, a gymnasium vezetésére, a vallásos érzés ápolására, a tanuló ifjuság erkölcsi magaviseletére, tanulási szorgalmára, egészségi állapotára stb. vonatkozó dolgokról, majd közli azon jelentést, melyet a tanárkar a tanügyi bizottsághoz a gymnasiumban felállítandó parallel osztályok tárgyában intézett. A tanártestület összesen 17 tagból áll. Ez évben a 3 alsó osztály mellett voltak parallel osztályok. A francia nyelvet összesen 37 növendék tanulta, 28-an az első, 9 en a 2-ik tanfolyamban. Magántanuló volt 30. Beiratkozott összesen 755 tanuló. 7. A mezőturi ev. ref. gymnasium értesítője. Közzéteszi Bodolay László igazgató. Tanított az intézetben összesen 11 tanerő 145 tanuló. A tápintézetben 7 növendék nyert díjtalan ellátást. 8. A miskolci ev. ref. főgymnasium értesítője. Szerk. Veskóy Zs. Jenő ez évi igazgató. Az igazgatói jelentés után Kun József, a miskolci gymnasium nagy jöltevője emlékezetének szenteltetik néhány lap. Tanított összesen 17 tanerő 412 növendéket. A tanári nyugdíjintézet tőkége 1885. decz. 31-én 25,572 frt 67 kr volt. Tápintézeti jótéteményben 10

tanuló részesült. 9. Jelentés a sárospataki ev. ref. főiskola (akadémia és gymnasium) állapotáról. Összeállították Dr. Szánthó Gyula akadémiai, Molnár Lajos gimnáziumi igazgatók. A terjedelmes évkönyvből csak a következő adatokat emelhetjük ki. Az akadémiai ifjak összes létszáma az első félévben 119, ezek közül hittanhallgató 86, joghallgató 33, — a 2-ik félévben 111 volt, ebből hittanhallgató 81, joghallgató 30. Tanította őket 14 tanerő. A gymnasiumban a tanév elején 466, a tanév végén 425 növendék volt, a segéd-tanerőkkel együtt 18 tanár vezetése alatt. A tápintézetben 223 ifju nyert ellátást, u. m. 57 theologus, 6 joghallgató s a többi gymnasiumi növendék. 10. A nagy-enyedi ev. ref. Bethlen főiskola értesítője. Kiadta az igazgatóság. Az évkönyv elején Lóte Lajos gymn. tanár emlékét olvashatjuk Dr. Kovács Ödön rector-professor tanévet bezáró beszédeben. Tanított a főiskolában 13 rendes, 4 segéd-tanár, 5 szak-tanító és 8 ideiglenes köztanító. A hittanhallgatók száma 78; a gymnasiumi tanulóké a tanév elején 346, a tanév végén 320; a tanítóképző intézet növendékei 4 osztályban 56; a gyakorló és elemi iskola növendékei 255. Naponta 16 tanuló számára 12 rendes tanár és több család adott sorrend szerint ebédet. 11. Tudósítás az ev. reform. nagy-körösi főgymnasiumról. Szerkesztette Ádám Gerzson igazgató. Tanított az intézetben 16 tanár összesen 214 növendéket. 12. A kisujszállási VI. osztályu ref. gymnasium értesítője. Összeállította Konecz Lajos igazgató. Működött az intézetben összesen 10 tanerő; a tanulók száma 6 osztályban az iskolai év elején 96, végén 93; az intézet alapítókéje a mult évben 44,200 frt volt.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztőtársak: **Csiky Lajos, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A szoboszlói 4 oszt. polgári iskolában egy 800 frt évi fizetéssel javadalmazott s az ev. ref. hit- és erkölcsstan, továbbá a latin nyelv mint magán tantárgy tanításával összekötött tanári állásra pályázat nyittatik.

Pályázati kérvények alantírotthoz legkésőbb f. évi szept. 7-ig nyujtandók be. A megválasztott egy évi próbaidőt tölt.

Kelt H.-Szoboszlón, 1886. aug. 24.

Czeglédy Lajos,
polgármester.